

AZERBAYCAN ÜLKE RAPORU

DEVREK TİCARET VE SANAYİ ODASI

2023

* Bu Rapor T.C. TİCARET BAKANLIĞI (<https://ticaret.gov.tr/>)
Sayfasındaki veriler derlenerek bilgi amaçlı hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

1. GENEL BİLGİLER	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	8
3. DIŞ TİCARET.....	10
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	13
5. TÜRKİYE ile TİCARET.....	14
EKLER:.....	16

1-GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Azerbaycan Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Nüfus	10,30 milyon
Dil	Azeri Türkçesi
Din	İslam
Başkent	Bakü
Yüzölçümü	86 600 km ²
Başlıca şehirleri	Bakü, Sumgayt, Gence, Mingaçevir, Khirdalan, Şirvan
Devlet Başkanı	İlham Aliyev
Para Birimi	Manat

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar:

ADB (Asya Kalkınma Bankası), BSEC (Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü), CE (Avrupa Konseyi), CIS (Bağımsız Devletler Topluluğu), CICA (Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı), EAPC (Avrupa - Atlantik Ortaklık Konseyi), EBRD (Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası), ECO (Ekonomik İşbirliği Örgütü), FAO (Tarım ve Gıda Örgütü), GCTU (Sendikalar Genel Konfederasyonu), GUAM (Demokrasi ve Ekonomik Kalkınma Örgütü), IAEA (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı), IBRD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası), ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü), ICRM (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi), IDA (Uluslararası Kalkınma Birliği), IDB (İslami Kalkınma Bankası), IFAD (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu), IFC (Uluslararası Finans Kurumu), IFRCS (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu), IMO (Uluslararası Denizcilik Örgütü), Interpol (Uluslararası Polis Teşkilatı), IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi), IOM (Uluslararası Göç Örgütü), IPU (Parlamentolar Arası Birlik), ISO (Uluslararası Standartlar Teşkilatı), ITSO (Uluslararası Telekomünikasyon-Uydu Örgütü), ITU (Uluslararası Haberleşme Birliği), ITUC (Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu), MIGA (Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı), NAM (Bağılantısızlar Hareketi-gözlemci), OAS (Amerika Devletleri Teşkilatı-gözlemci), OIC (İslam İşbirliği Teşkilatı), OPCW (Kimyasal Silahları Yasaklama Organizasyonu), OSCE (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü), PFP (Barış için Ortaklık), SECI (Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişim-gözlemci), UN (Birleşmiş Milletler), UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı), UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü), UNIDO (Birleşmiş Milletler Endüstriyel Gelişme Örgütü), UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü), UPU (Dünya Posta Birliği), WCO (Dünya Gümrük Örgütü), WFTU (Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı), WMO (Dünya Meteoroloji Örgütü), WTO (Dünya Ticaret Örgütü-gözlemci)

Coğrafi Konum

Azerbaycan Cumhuriyeti Kafkasların geçiş noktası üzerinde, Büyük Kafkaslar ile Küçük Kafkaslar arasında yer almaktadır. Bölgenin en önemli özelliği tarihi geçit ve ticaret yolları üzerinde bulunmasıdır. Kuzeyinde Gürcistan (480 km) ile Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan Özerk Cumhuriyeti (390 km), güneyinde İran İslam Cumhuriyeti (756 km), batısında Ermenistan (1 007 km) ve Türkiye Cumhuriyeti (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile 11 km uzunluğunda ortak sınırı bulunmaktadır), doğusunda ise Hazar Denizi (713 km) yer almaktadır.

86 600 km² 'lik toplam araziye (%11,5 orman, %1,6 su havzası, %50 tarıma elverişli topraklardır ki, bunun %27'si otlaklar ve %36,9 diğer topraklardır.) sahip olan Azerbaycan 44-52 doğu meridyenleri ve 38-42 kuzey paralelleri üzerinde yerleşmektedir. Bakü'den Kuzey Kutba olan mesafe 5 550 km ve Ekvatora olan mesafe ise 4 440 km'dir. Dünyada en büyük göl olan Hazar Denizi 400 000 km² büyüklüğünde olup, en derin yeri 1 025 metredir. Yaklaşık arazi yapısının %50'si dağlık olan bölgede deniz seviyesinden 3 000 metreye kadar yüksek olan sahalar ve %1'ini ise 3 000 metreden yüksek olan sahalar kaplamaktadır. Azerbaycan'ın ortalama deniz seviyesinden yüksekliği 657 metredir. Dağlık arazi Büyük Kafkas, Küçük Kafkas ve Talış Dağlarından oluşur. Kür-Aras ovası en büyük düzlüktür. En düşük rakım (Hazar Denizi)-28 m ve en yüksek nokta (Bazardüzü Dağı) 4 466 m'dir. Dünyadaki 11 iklim çeşidinin dokuzuna sahip olan Azerbaycan'ın iklimini Büyük Kafkas dağlarının kuzeyden gelen soğuk hava kütleleri, Küçük Kafkas dağlarının güneyden gelen sıcak tropik hava akımları ve Hazar Denizi etkilemektedir. Azerbaycan dünyanın çok değişik iklim tiplerine sahip ülkelerden biridir. Doğu ve orta kısımları alçak ve düzlük olduğu için, kışları ılık, yazları çok sıcak geçer. Güney doğu kısmı ise nemli subtropikal iklime sahiptir. Bölgeye düşen yıllık yağış miktarı 1 200-1 400 mm.'dir. Diğer bölgeler ise, kurak ve yarı kurak görünüme sahiptir. Tarımsal faaliyetlerin çoğu Kür ve Aras nehirleri civarında yapılmaktadır.

Milli Meclis, kanun kabul etmekle görevlendirilmiştir. Denetim yetkisi sınırlıdır. Toplantı zamanı ve süresi Anayasada belirlenmiştir. Hükümete güvenoyu vermek veya vermemek şeklinde olan parlamenter yetki, Azerbaycan Anayasasında sınırlı hale getirilmiş ve Milli Meclisin hükümete güvenoyu vermemesi halinde, aynı heyete hükümetin teşekkül ettirilmesi yetkisi Cumhurbaşkanıya tanınmıştır. Cumhurbaşkanı hem devletin hem de icranın başıdır. Kanunlardan sonra Bakanlar Kurulu Kararlarından önce gelen ve "Ferman" adı verilen hukuki kararlar alma yetkisi vardır. "Ferman" denen hukuki kararlar, kanun gücünde olup, icrai hüviyete sahiptir. Bu yönü ile Cumhurbaşkanı yasama yetkisiyle de teçhiz edilmiştir.

Azerbaycan'da Cumhurbaşkanı 5 yıllık süre için halk seçmektedir. Hiç kimse ikiden fazla Cumhurbaşkanı seçilemez şartı, 18.03.2009 tarihinde yapılan Referandumda kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanı hem devletin hem de yürütmenin başıdır. Her türlü idari karar almak ve devlet teşkilatına şekil ve yön vermek yetkisine sahiptir. Başbakanı, Bakanları ve diğer devlet görevlilerini atamak ve görevden almak yetkisi vardır. Anayasaya göre, Bakanlar Kurulu Cumhurbaşkanı'nın yüksek icra organı olup, ona tabidir ve aynı zamanda da ona karşı sorumludur. Başbakanın ve Bakanların Milli Meclis üyesi olma şartı aranmamıştır. Anayasada devletin egemenliğinin yegane kaynağının halk olduğu vurgulanmıştır. Anayasa, halk ve özgürlüklerin tespit ve düzenlenmesi açısından çağdaş bir Anayasadır.

Doğal Kaynaklar

Azerbaycan diğer Kafkas ülkelerine göre geniş topraklara sahiptir. Ülke topraklarının yaklaşık %55'i tarımsal arazilerden, %2,5'i ise kentsel alanlardan oluşmaktadır. Toprakların %12'si ise ormanlık arazidir. Azerbaycan, ekolojik olarak çok çeşitli bir coğrafi yapı sergilemektedir. Ülke, deniz seviyesi altında düzlükler, Kafkas bölgesinde 4 000 metre yüksekliğinde dağlar, çöller ve subtropik alanlarla kaplıdır. Ülke topraklarının yarıdan fazlası alçak arazilerden oluşmaktadır. Tamamı Kafkas havzasında akan nehirler gemi taşımacılığına elverişli değildir. Sulama sistemleri su depoları ile düzenlenmektedir. En büyük su deposu ülkenin batısındaki Kura nehri üzerinde yer alan Mingechaur deposudur. TransKafkas ülkeleri içinde çevre kirliliğinin en fazla olduğu ülke Azerbaycan'dır. Yağış miktarı düşük olmakla birlikte Azerbaycan yeterli taze su rezervine sahiptir. Ancak yüzey suyu kirlidir. Nüfusun dörtte biri güvenli suya ulaşmakta sorun yaşamaktadır. Sınai üretimi düşük olmasına rağmen hava kirliliği halen yüksek düzeydedir. Çevre standartları üreticiler tarafında yeterince uygulanmamaktadır. Tarımsal arazi verimliliği de uzun yıllar boyunca yetersiz drenaj ve sulama nedeni ile topraktaki tuz oranının artmasına bağlı olarak düşmüştür. Hazar Denizi seviyesinin inip çıkması da önemli bir ekolojik sorundur. Hazar Denizi, 1977-1995 yılları arasında yıllık ortalama 13 cm yükselmiştir. Hazar Denizi önemli bir balıkçılık alanıdır. Ancak kirlenme ve kaçak avlanma nedeni ile verimlilikte düşüş gözlenmektedir. 2006 yılında mersinbalığı stoklarının korunması amacı ile Azerbaycan, Rusya, Kazakistan ve Türkmenistan'dan havyar ticaretine CITES tarafından (the International Convention on International Trade in Endangered Species) geçici yasak getirilmiştir.

Enerji

Petrol ve gaz üretimi ile rafine edilmesi ülke ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. British Petrol (BP) tarafından yayınlanan Review of World Economy isimli kaynağa göre ülkenin 7 milyar varillik kanıtlanmış petrol rezervi bulunmaktadır. Söz konusu rakam, dünya rezervlerinin 0,6'sına tekabül etmektedir. Ülkenin rezerv/üretim oranı ise 29,3'tür. Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) verilerine göre ise ülkenin kanıtlanmış petrol rezervleri 17,5 milyar varildir. Ancak bu verilerin hesaplanmasında kullanılan sınıflandırmalar Sovyet sistemine göre olup, daha geniştir. Ülkenin petrol rezervleri SOCAR verilerine göre bu nedenle çok daha fazladır. Ülkenin petrol rezervleri Ortadoğu ile karşılaştırıldığında düşük düzeydedir. Ortadoğu'daki kanıtlanmış rezervler 742,7 milyar varil olup, dünya toplamının %61,5'ine tekabül etmektedir. Azerbaycan mevcut petrol üretimini 3 farklı boru hattı yoluyla ihraç etmektedir. Üretimin %80'lik bölümü Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) yoluyla ihraç edilmektedir. Bu yolların dışında karayolu ve demiryolu gibi ulaşım biçimleri de ihracat sürecinde kullanılmaktadır. Özellikle Azerbaycan'ın en zengin rezervlere sahip Azeri-Çırac-Güneşli bölgesi başta olmak üzere petrol üretimi Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) tarafından üstlenilmekte ve ihraç edilme süreçlerinde de aktif rol oynamaktadır. Bununla birlikte SOCAR ülkenin petrol üretiminin %20'lik bölümünü karşılamakta, geriye kalan bölüm ise BP yönetimindeki Azerbaijan International Operating Company (AIOC) tarafından yapılmaktadır. Bu konsorsiyumu oluşturan diğer firmalar ise Chevron, Statoil, Türkiye Petrolleri, ExxonMobil'dir. BP 1992 yılından itibaren ülkedeki en önemli yatırımcı konumunu sürdürmektedir.

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	78,81	72,36	75,65	77,04	80,41	84,14	88,41	93,2
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar-%)	4,7	1,1	3,2	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	7 831	7 145	7 381	7 428	7 661	7 921	8 225	8 567
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	13,9	8,8	2,1	4,8	4,5	4	4	4
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	29,8	11,5	6,1	5,9	3,1	1,9	0,7	0,4
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	5,6	5,5	5,4	5,3	5,3	5,2	5,2	5,1
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	17,3	21,8	20,5	20,3	18,9	17,5	17,4	17,4

Kaynak: IMF *: Tahmin

Azerbaycan, 1991 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra, önemli siyasi, askeri, sosyal ve ekonomik problemlerle karşı karşıya gelmiştir. Yeniliklere hızla adapte olan Azerbaycan, SSCB'nin dağılması ile uzmanlaşma ve iş bölümüne dayalı ekonomik yapılanmanın sona ermesine, ülke sanayi için gereken ara mallarının ithalat yollarının kapanmasına rağmen bütün bu darboğazları aşmayı başarmıştır. 20 Eylül 1994 tarihinde "Asrın Anlaşması" olarak adlandırılan Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi ile dünyanın önde gelen petrol şirketleri arasında "Hazar Denizinin Azerbaycan'a ait bölümünde Azeri, Çırağ, Güneşli Yataklarının Birlikte İşlenmesi ve Paylaşılması Hakkında" ilk Anlaşma imzalanmıştır. Petrol fiyatlarının yüksek seyrettiği dönemde hızla büyüyen ve parlak bir dönem geçiren Azerbaycan, 2014'ün yarısında görülmeye başlanan petrol fiyatlarındaki düşüşten en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Gelirlerin azaldığı, bir yıl içinde %100'ü bulan devalüasyonlar sonucunda risklerin önlenmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için gerekli olan kapsamlı bir reform hazırlığına girişilmiştir. İlk aşamada, gümrükler, transit geçişler, bankacılık ve vergi sistemi ile üretim ve ihracat teşviklerinde bunun yansımaları görülmüştür. Son olarak, Azerbaycan'ın ekonomisini çeşitlendirmek amacıyla oluşturduğu uzmanlar grubunun uzun süredir üstünde çalıştığı, milli ekonomiye ve on bir farklı sektöre ilişkin stratejik yol haritaları Cumhurbaşkanı Aliyev tarafından 6 Aralık 2016 tarihinde onaylanmıştır.

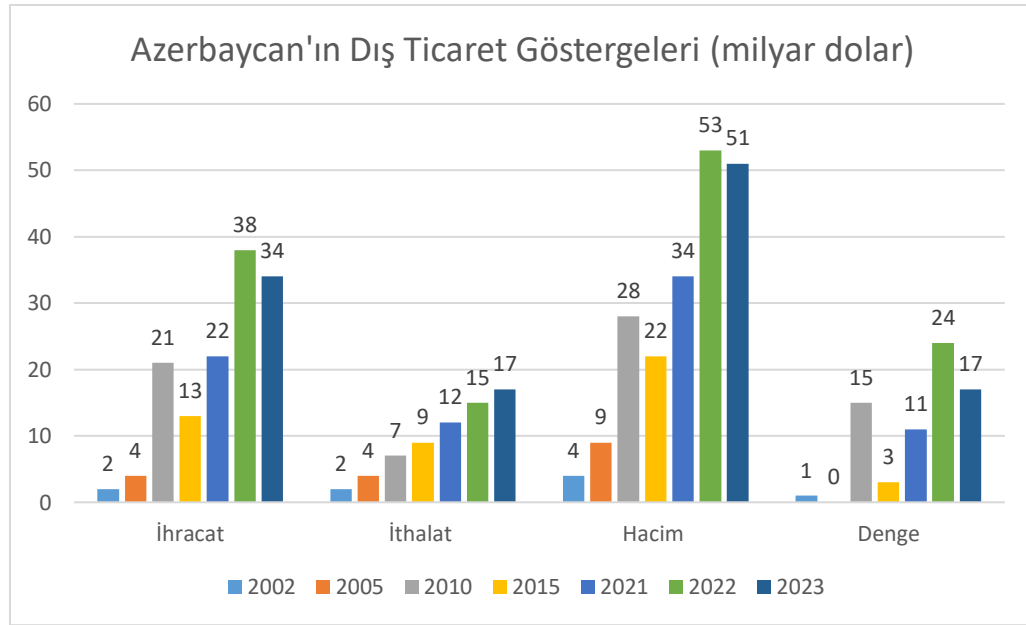
Azerbaycan ekonomisinde, sanayi sektörünün önemli bir bölümünü yaklaşık 20 yıl önce kurulan ağır sanayi oluşturmaktadır. Ağır sanayi içinde en önemli sektörler demir, alüminyum ve çimento olup, çoğu petrol sanayinin gelişiminden sonra ihmal edilmiştir. Ülke sanayisinin tekrar canlanmasına yönelik olarak, Azerbaycan'da 2014 yılı "sanayi yılı" ilan edilmiştir. Reel sanayi üretiminin hızla düşmesine rağmen, konut inşası, kırsal altyapı çalışmaları ve ulaşım altyapısının iyileştirilmesinden dolayı inşaat sektörü son yıllarda hızlı büyümüştür. Hizmet sektörü de ulaşım ve iletişim alanlarında yaşanan gelişmelerden dolayı hızlı bir biçimde büyümüştür. Bankacılık sektördeki varlığın yarısından fazlasını oluşturan iki devlet bankası tarafından yönetilmektedir. Azerbaycan, petrol ve gaz sektörü ile birlikte gelişmekte

olan bir ekonomidir. Çeşitlendirme çabaları yavaş kalmaktadır. Petrol dışı alanlarda yapılan yatırımların artış kaydetmesine rağmen ülkede enerji sektörü dışında kalan iş sektörleri halen oldukça zayıftır. Petrol ve gaz Azerbaycan'ın ihracatının %90'ından fazlasını oluşturmaktadır. Petrol fiyatlarına ilişkin olumlu görünüm, finansman maliyetlerini düşürmesini ve dış borçlanmayı sınırlandırmasını sağlaması beklenmektedir. Ayrıca yüksek petrol fiyatları, ihracat gelirlerini yüksek tutarak yüksek enflasyon gibi olumsuz faktörlerin etkisini yumuşatması beklenmektedir. Enerji sektörü, Azerbaycan'ın ekonomik büyümesinde önemli bir rol oynamaya devam edecektir.

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

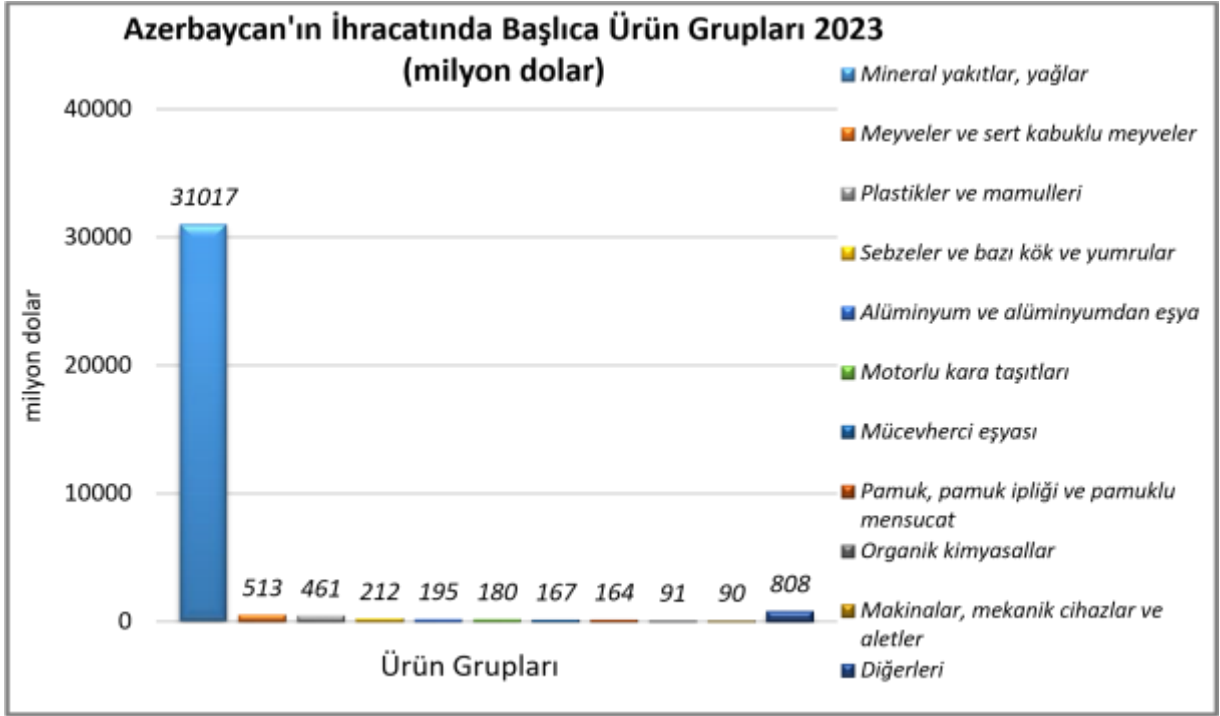
Azerbaycan, 2023 yılında 34 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiştir. Ülkenin ihracat yaptığı başlıca ülkeler İtalya, Türkiye, İsrail, Yunanistan ve Hindistan'dır. Ülkenin ihracatında Türkiye yaklaşık %16 pay ile 2. sıradadır.

Ülkenin 2023 yılında ihraç ettiği başlıca ürünler: ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar); petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar; petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; elektrik enerjisi ve ilk şekillerde propilen ve diğer olefinlerin polimerleridir.

2023 yılında ithalat 17 milyar dolar olmuştur. Ülkenin ithalat yaptığı başlıca ülkeler Rusya, Çin, Türkiye, Almanya ve ABD'dir. Ülkenin ithalatında Türkiye %13 pay ile 3. sıradadır.

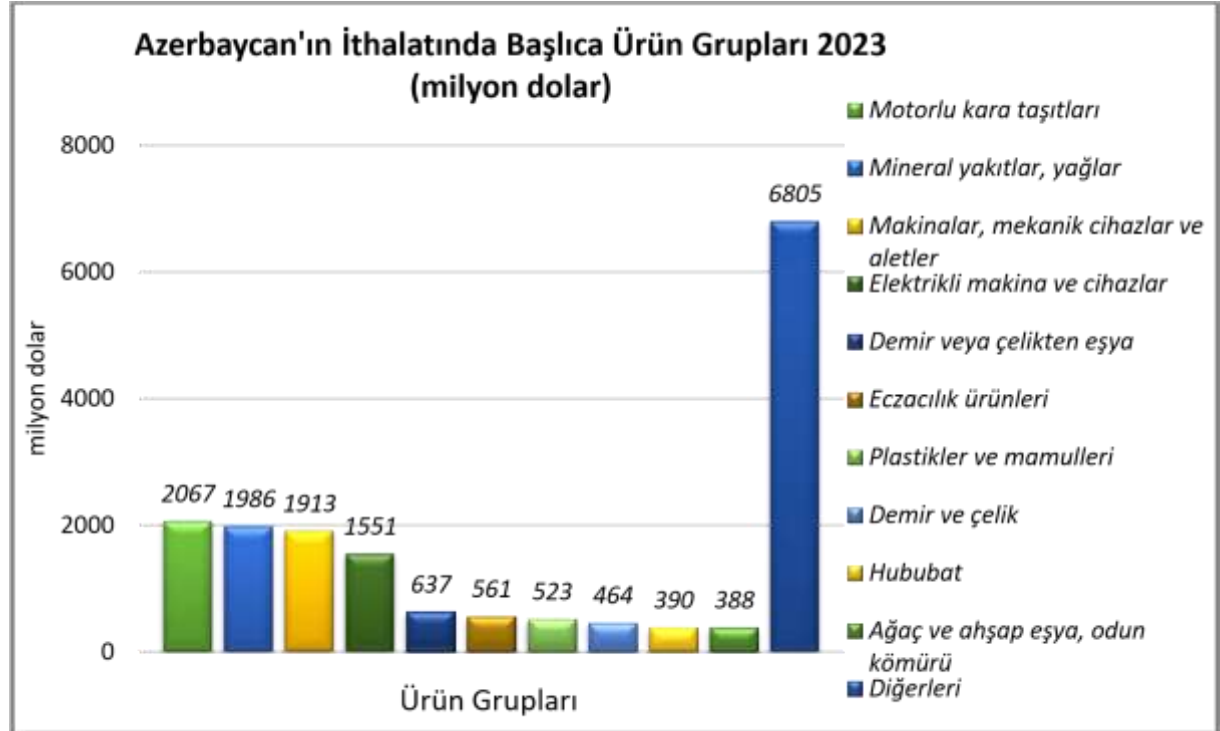
2023 yılında ithal ettiği başlıca ürünler: otomobiller; ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar); petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar ve tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan dozlandırılmış ilaçlardır.

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret İhracat

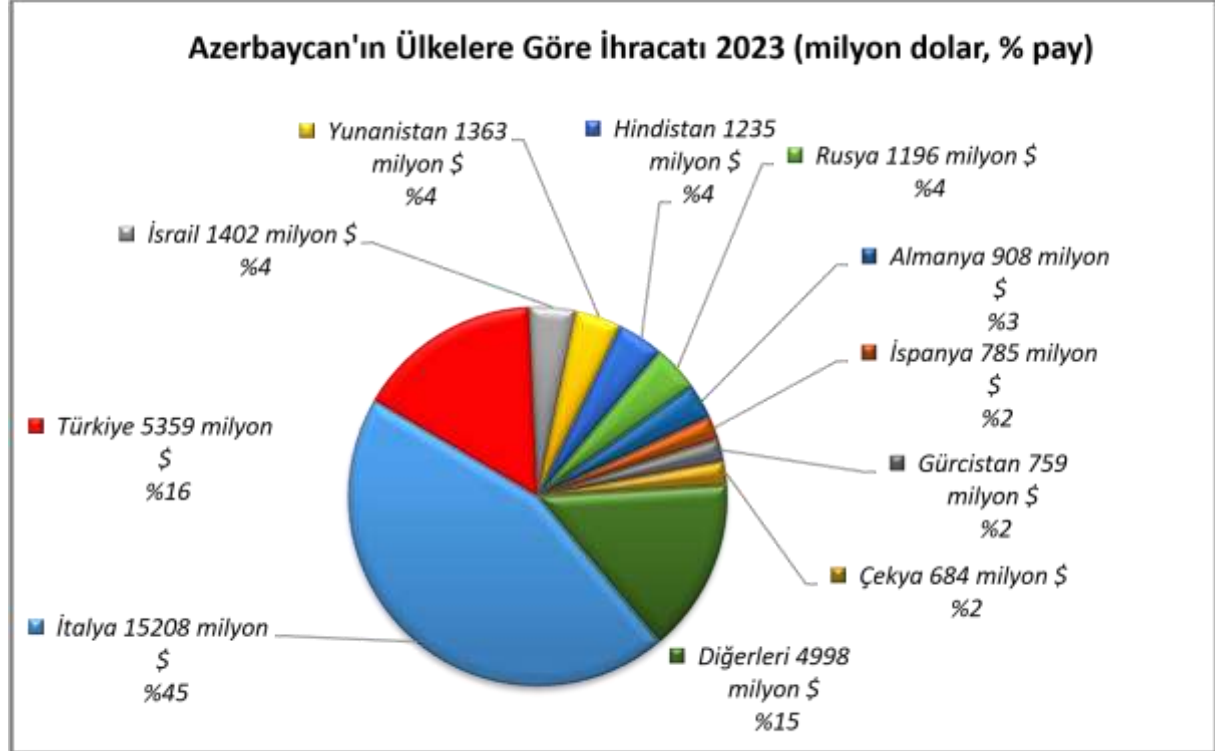
Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

İthalat

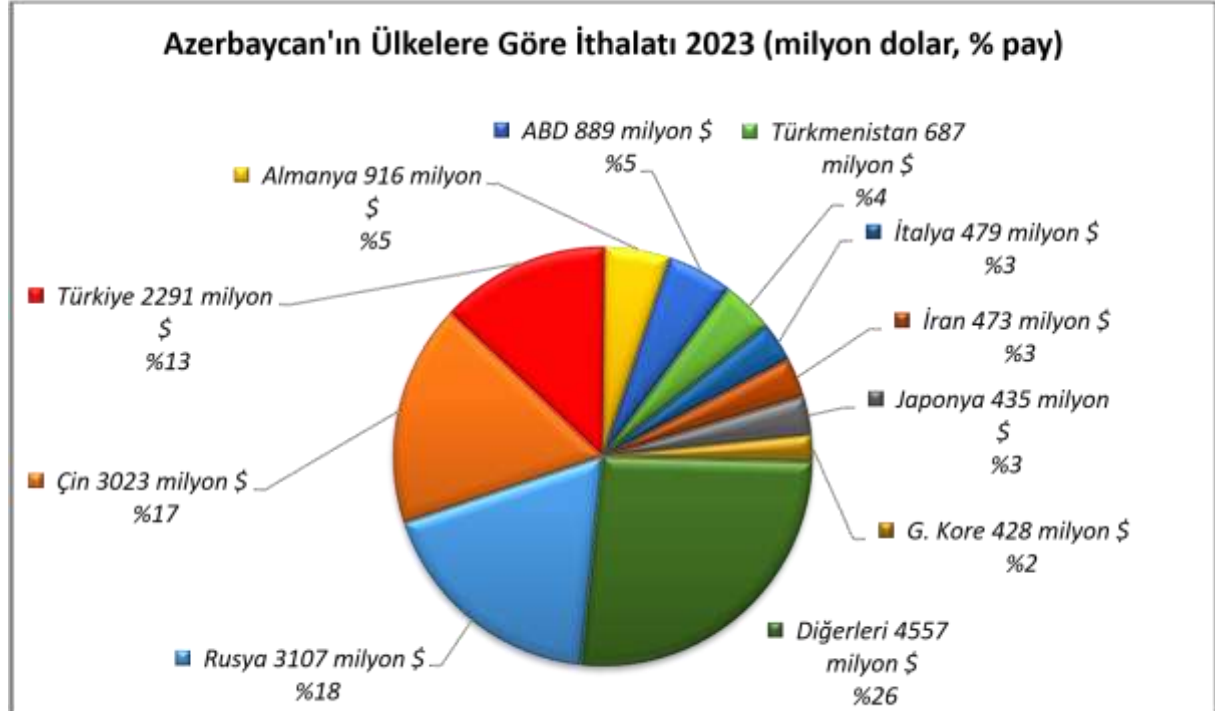
Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

İhracat

Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

İthalat

Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Doğrudan yabancı yatırımlar Azerbaycan'ın ekonomik canlanmasında anahtar rolü oynamıştır. Azerbaycan ülkedeki ekonomik sorunların aşılması ve istikrarın sağlanması neticesinde özellikle petrol çıkarma ve işleme sanayi bakımından yabancı yatırımlar açısından çok cazip bir pazar haline gelmiştir. Ülke ekonomisi çift yapıldır. Bir yandan petrol (hidrokarbon) ve ona bağlı hizmetler ile müteahhitlik sektörlerinde hızlı bir gelişme eğilimi gözlenirken, diğer yandan petrol dışı sanayi sektörlerinde yatırım eksikliği gözlenmektedir. Bunun sonucunda petrol dışı sektörlerde düşük istihdam, yetersiz vergi geliri ve ihracat dolayısıyla da ithal ürünlerinde rekabetle başa çıkamama gibi sorunlar yaşanmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımların önemli kısmı petrol üretimi ve çıkarımı alanlarına olmuştur. Sermaye yatırımlarının %60 gibi önemli bir oranı hidrokarbon sektöründedir. Son on yıl içerisinde Azerbaycan'a yönelik gerçekleştirilen doğrudan yabancı yatırım girişleri, büyük ölçüde Azerbaycan'ın cari açıklarını finanse etmiş ve ekonomik büyümenin itici gücü olmuştur.

Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri

	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	- 4 474	- 1 000	1 100	1 500	3 001	3 002	3 002
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	-5,68	-1,40	1,20	1,50	2,80	2,50	2,40
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	60 754	59 754	60 854	62 354	65 355	68 357	71 359
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	-172	- 2 200	- 2 500	- 3 600	- 3 600	- 3 600	- 3 600
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	57 301	59 501	62 001	65 601	69 201	72 801	76 401

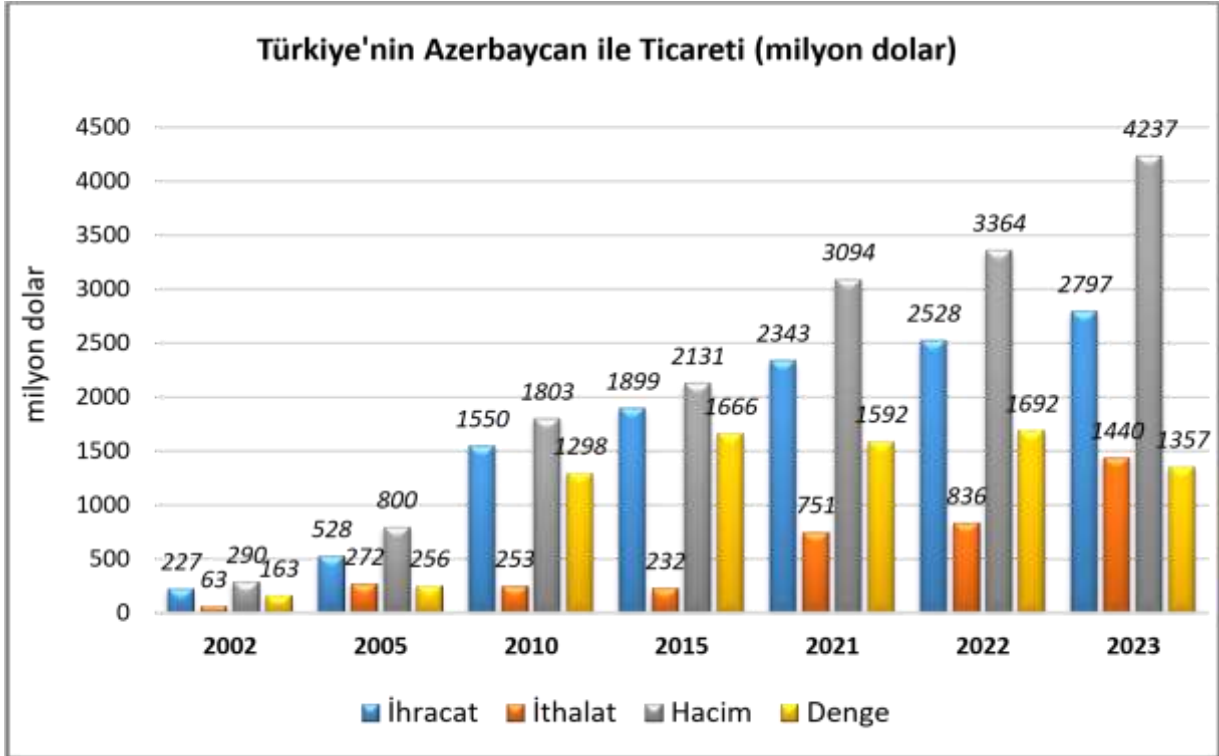
Kaynak: EIU

*: Tahmin

5-TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

Türkiye-Azerbaycan Dış Ticareti

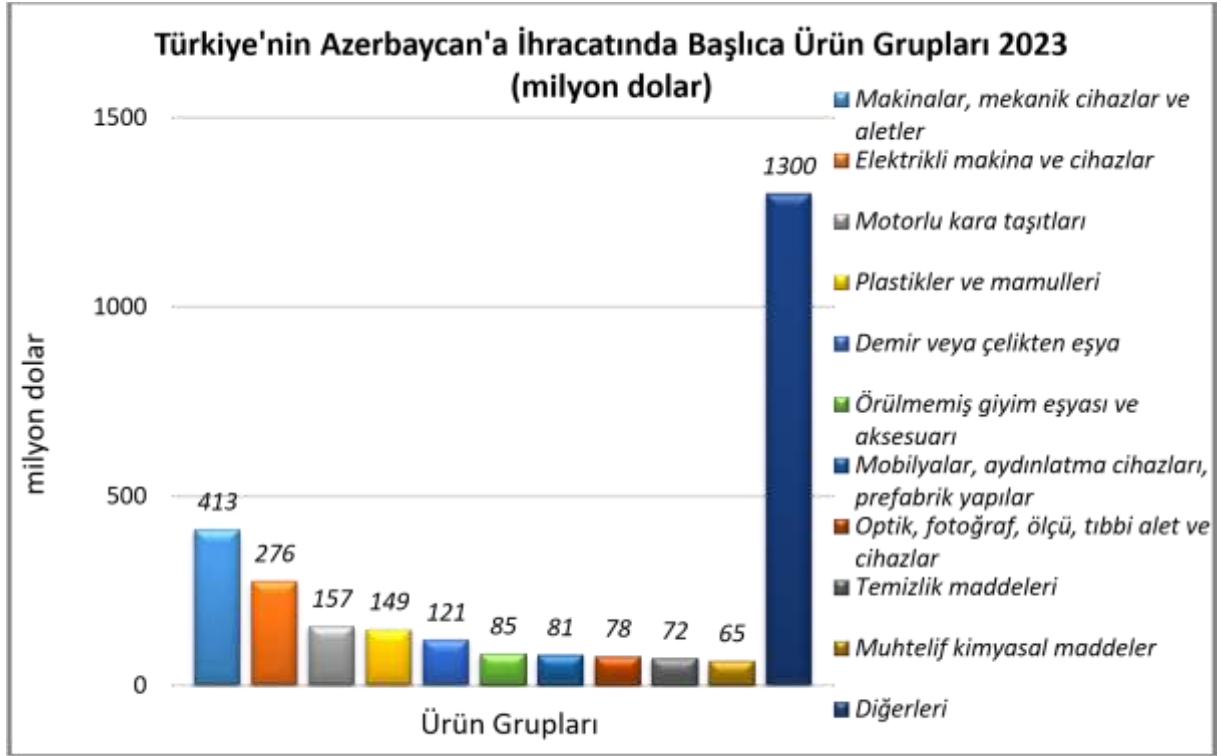

Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatı; ihraç ürünlerinin bu ülkede tanınmaya başlaması, Türk şirketlerinin Azerbaycan piyasasında şube açmak suretiyle Türkiye'den ithalat yapması ve bu malları iç piyasada pazarlaması gibi nedenlerle yükselme eğilimi göstermektedir.

2023 yılında ülkeye ihracatımız yaklaşık 2,8 milyar dolardır. Azerbaycan'a ihraç ettiğimiz başlıca ürünler: otomobiller; yıkama, temizleme müstahzarları (sabunlar hariç); petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb. ürünler ve tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan dozlandırılmış ilaçlardır.

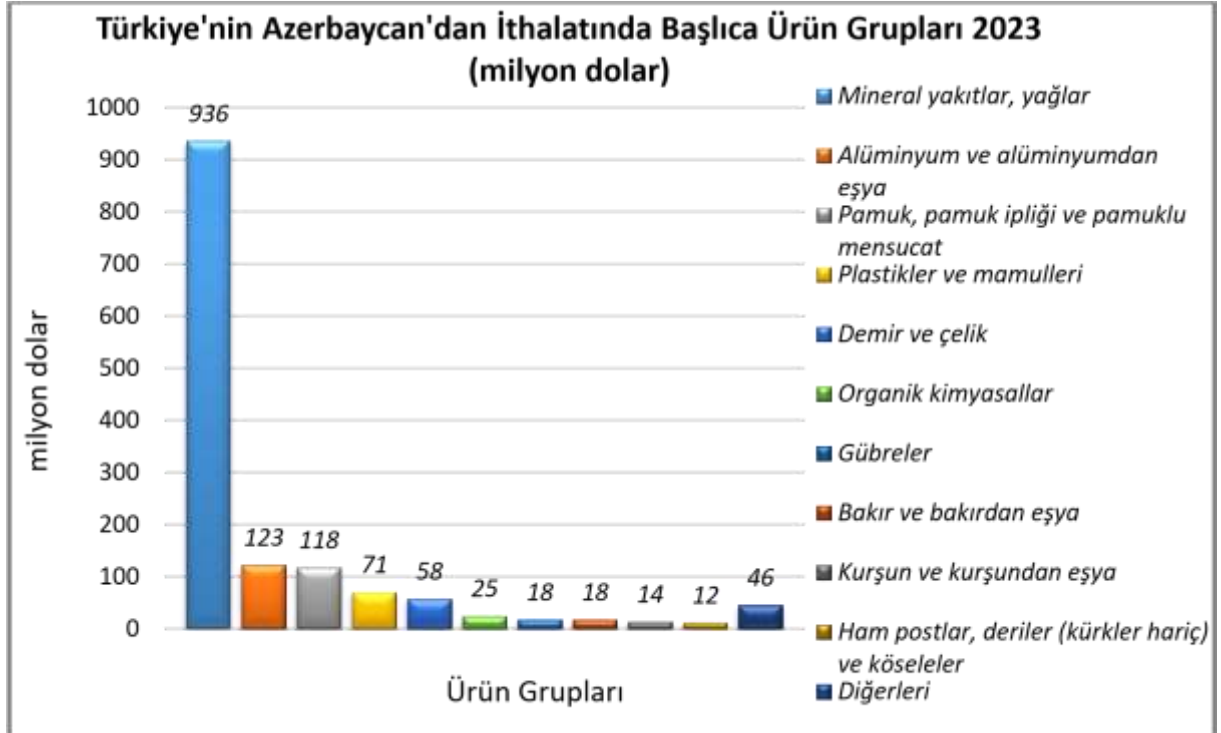
2023 yılında ülkeden ithalatımız yaklaşık 1,4 milyar dolardır. Belli başlı ithal kalemleri ise petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar; pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş); alüminyum saclar, levhalar, şeritler (kalınlığı 0,2 mm. yi geçenler); işlenmemiş alüminyum ve demir veya alaşımsız çelikten yarı mamullerdir.

Türkiye'nin Azerbaycan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

Türkiye'nin Azerbaycan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

Yatırım İlişkileri

İlk yıllarda daha çok ticaret merkezli gelişen Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkileri, son yıllarda çeşitlenerek devam etmekte, bilhassa karşılıklı yatırımlar şeklinde kayda değer gelişmeler göstermektedir.

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki tek kara bağlantısını oluşturan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti, ülkemizin Azerbaycan'la ikili ilişkileri açısından ayrı bir yer tutmakta olup, Azerbaycan halkı ile doğrudan bağlantı noktamızı oluşturmaktadır.

Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) ham petrol boru hattı ve Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz boru hattı ile Türkiye-Azerbaycan ekonomik ilişkilerinde ve Azerbaycan petrol ve doğalgazının ihracatında, Azerbaycan ürünlerinin dünya pazarlarına ulaştırılmasında yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Yıllık 50 milyon ton petrol taşıma kapasitesine sahip bu boru hattının devreye girmesiyle Azerbaycan ekonomisi hızla büyüme sürecine girmiş, toplum refahı hızla artmaya başlamıştır. Bugün BTC ham petrol boru hattı Azerbaycan ekonomisinin atar damarı durumundadır. 2017 Ekim ayında açılışı yapılan Bakü-Tiflis-Kars demiryolu projesi Türkiye Azerbaycan ekonomik ve ticari ilişkilerinde Türk mallarının Asya pazarına ulaştırması yönünde yeni bir sayfa açmıştır. Ayrıca, Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı Projesi (TANAP)'nin 2018 yılında faaliyete başlamasıyla Azerbaycan doğal gazı Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine doğrudan ulaşacaktır. Bu hatlar Türkiye- Azerbaycan ilişkilerine ve Azerbaycan'ın batı ülkeleri ile ilişkilerine yeni boyutlar kazandıracaktır.

Azerbaycan'ın Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) vasıtasıyla PETKİM'in (Petkim Petrokimya Holding A.Ş.) %61,32 hissesini aldığı İzmir'in Aliaga ilçesinde bulunan ve 6,3 milyar ABD Doları tutarında yatırım yapılarak 19 Ekim 2018 tarihinde açılışı yapılmış olan Star Rafinerisi yıllık 10 milyon ton rafinaj kapasitesiyle Türkiye pazarındaki petrol ürünleri talebinin büyük kısmını karşılayacaktır. Yatırımın tamamlanması sonrası bu tutarın yaklaşık 20 milyar ABD Dolarını bulacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO): TPAO Azerbaycan'da, ACG (Azeri-Çıralı-Güneşli)

(%6,75), Şah Deniz (%19) ve Alov (%10) projelerinde yer almaktadır. TPAO ayrıca, Bakü-Tiflis-

Ceyhan Ana İhraç Ham petrol Boru Hattı Projesinde %6,53, Şah Deniz gazını GürcistanTürkiye sınırına taşıyan Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı Projesinde ise %19 hisseyle yer almaktadır. TPAO'nun Mayıs 2020 sonu itibariyle Azerbaycan'daki yatırımları, 12,1 milyar ABD Dolarını bulmuştur.

Azertel A.Ş., Turkcell ile ortak olarak kurulmuş olup, Azerbaycan'daki ilk GSM operatörü olan AZERCELL'i kurmuştur. GSM sistem yatırımları, planlaması ve kurulum işleri ile iştigal etmektedir.

Azerbaijan Coca-Cola Bottlers (ACCB) 1994 yılında kurulmuştur. Azerbaycan'da The CocaCola Company (TCCC) markalarından oluşan gazlı ve gazsız içeceklerin üretim, satış ve dağıtımını gerçekleştiren ACCB 80'i aşkın tat ve paket seçeneğini tüketicilerine sunmaktadır. Coca-Cola İçecek ACCB şirketinde %99,86 oranında ortaklığa sahiptir. ACCB Bakü fabrikası ile yaklaşık 9 milyonluk bir nüfusa hizmet vermektedir. ACCB, Azerbaycan'da petrol dışı sanayi kuruluşları sınıfında gerçekleştirilen ilk ve en büyük doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından biri olmuştur.

İki Ülke Arasındaki Müteahhitlik İlişkileri

Sovyetlerin dağılışımdan sonra ülke bir yenilenme süreci içerisine girmiş, bu sebeple müteahhitlik sektörü için cazip bir ortam olmuştur. Son iki yıldır bir durgunluk yaşanmasına rağmen konut, yol, içme suyu, köprü, otel, iş merkezi gibi projeler hali hazırda devam etmektedir.

Türk firmaları Azerbaycan müteahhitlik hizmetleri sahasında Başkanlık sarayları, Milli Meclisin restorasyonu ve ek binasının tamamlanması, hava alanı inşası, yol, su, elektrik, enerji nakil hatları gibi sahalarda çok önemli projeler gerçekleştirmişlerdir. Ancak, halihazırda daha çok yarım kalan projelerin tamamlanması işleriyle meşgul bulunmaktadır.

Türk Müteahhitlik firmaları Azerbaycan'da şimdiye kadar yaklaşık 12 milyar dolar değerinde 363 adet proje yürütmektedirler.

Diğer taraftan, Azerbaycan müteahhitlik sektöründe yerli firmaların kendi içinde tecrübe kazanmış oldukları ve belirli işleri doğrudan üstlenebildikleri görülmektedir. Bunun yanında piyasada belirli grupların tekel oluşturarak ihalelerde etkili olmaktadır.

Türk firmalarının bundan sonraki devrede daha çok yerli firmalarla şirketler birliği oluşturarak iş alma kabiliyetlerini devan ettirmelerinin daha gerçekçi bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Petrol ve Doğalgaz ticaretinin artmasına paralel olarak, Azerbaycan'ın bundan sonraki devrede daha çok alt yapı, su, yol, elektrik gibi inşaat işlerine yönelmesi beklenmektedir.

Diğer taraftan, inşaat sektörünü hizmet ticareti yanında tedarik mekanizmasını desteklemesiyle de değerlendirmek gerekmektedir. Türk inşaat malzemeleri piyasada haklı bir imaja sahiptir. Bu anlamda Azerbaycan'ın ithalatında ve Türkiye'nin Azerbaycan'a ihracatında inşaat malzemeleri önemli bir paya sahiptir.

EKLER:***EK-1: Azerbaycan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2021	2022	2023	Pay (% 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			22 206 671	38 146 630	33 898 555	100	-11,1
1.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	13 218 936	19 483 624	16 240 830	47,9	-16,6
2.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	5 557 150	14 995 425	13 678 837	40,4	-8,8
3.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	649 567	527 355	572 210	1,7	8,5
4.	2716	Elektrik enerjisi	69 343	121 598	402 483	1,2	231
5.	3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	173 853	141 444	203 511	0,6	43,9
6.	0810	Diğer meyveler (taze)	172 981	172 514	193 683	0,6	12,3
7.	8703	Otomobiller	3 100	37 919	164 690	0,5	334,3
8.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	202 523	185 250	162 756	0,5	-12,1
9.	0702	Domates (taze/soğutulmuş)	160 229	167 609	161 984	0,5	-3,4
10.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	175 429	147 527	155 436	0,5	5,4
11.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	112 112	112 477	125 066	0,4	11,2
12.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	207 980	173 542	122 410	0,4	-29,5
13.	0809	Kayısı, kiraz, şeftali, erik ve çakal eriği (taze)	67 882	82 322	105 602	0,3	28,3
14.	2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	98 732	137 168	90 667	0,3	-33,9
15.	3911	Petrol, kumaron-inden reçineleri, politerpenler, polisülfürler, polisülfonlar (ilk şekilde)	78 327	81 471	84 815	0,3	4,1

Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

EK-2 Azerbaycan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 20222023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			11 705 787	14 539 859	17 285 345	100	18,9
1.	8703	Otomobiller	780 522	844 721	1 515 316	8,8	79,4
2.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	52 543	450 929	1 077 238	6,2	138,9
3.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	246 928	693 329	530 244	3,1	-23,5
4.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	314 620	381 580	479 441	2,8	25,6
5.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	408 113	505 293	453 373	2,6	-10,3
6.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	19 496	130 760	362 655	2,1	177,3
7.	1001	Buğday ve mahlut	331 946	436 551	303 983	1,8	-30,4
8.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	141 922	152 695	197 274	1,1	29,2
9.	1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	155 678	175 676	184 921	1,1	5,3
10.	4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalınlık> 6 mm	127 442	173 798	178 754	1	2,9
11.	8701	Traktörler	67 702	113 796	151 512	0,9	33,1
12.	7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	122 992	111 675	150 112	0,9	34,4
13.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	110 912	120 153	142 972	0,8	19
14.	7210	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri, genişlik ≥600 mm (kaplanmış)	122 976	137 417	142 865	0,8	4

15.	7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik>= 600 mm)	73 473	127 874	132 553	0,8	3,7
-----	------	--	--------	---------	---------	-----	-----

Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

EK-3 Azerbaycan'ın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke (ilk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (% 2022-2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		22 206 671	38 146 630	33 898 555	100	-11,1
1.	İtalya	9 243 666	17 782 905	15 208 235	44,9	-14,5
2.	Türkiye	2 818 136	3 544 756	5 359 328	15,8	51,2
3.	İsrail	898 097	1 682 726	1 401 607	4,1	-16,7
4.	Yunanistan	415 416	1 391 812	1 363 448	4	- 2
5.	Hindistan	594 431	1 662 624	1 234 731	3,6	-25,7
6.	Rusya	920 820	975 456	1 196 411	3,5	22,7
7.	Almanya	650 259	591 301	907 923	2,7	53,5
8.	İspanya	564 436	1 008 998	785 368	2,3	-22,2
9.	Gürcistan	661 081	635 664	759 444	2,2	19,5
10.	Çekya	263 789	922 191	684 216	2	-25,8
11.	Romanya	120 592	446 866	604 469	1,8	35,3
12.	Hırvatistan	751 279	952 397	590 440	1,7	- 38
13.	Bulgaristan	54 042	292 122	481 926	1,4	65
14.	İngiltere	396 742	779 724	447 985	1,3	-42,5
15.	İrlanda	41 756	400 009	369 729	1,1	-7,6

Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

EK-4: Azerbaycan'ın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke (ilk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (% 2022-2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		11 705 787	14 539 859	17 285 345	100	18,9
1.	Rusya	2 073 248	2 733 312	3 106 509	18	13,7
2.	Çin	1 639 492	2 086 286	3 022 811	17,5	44,9
3.	Türkiye	1 843 664	2 297 212	2 291 224	13,3	-0,3
4.	Almanya	634 253	662 363	916 210	5,3	38,3
5.	ABD	442 538	480 020	888 992	5,1	85,2
6.	Türkmenistan	70 742	509 706	687 309	4	34,8
7.	İtalya	419 727	338 187	478 591	2,8	41,5
8.	İran	397 524	476 434	473 064	2,7	-0,7

9.	Japonya	259 022	290 219	435 288	2,5	50
10.	G. Kore	227 574	268 821	428 091	2,5	59,2
11.	Fransa	180 925	222 955	403 136	2,3	80,8
12.	İngiltere	271 085	256 656	342 874	2	33,6
13.	Beyaz Rusya	128 772	266 513	324 260	1,9	21,7
14.	Ukrayna	468 864	259 509	235 046	1,4	-9,4
15.	Kazakistan	95 444	494 423	215 639	1,2	-56,4

Kaynak: Trademap, Azerbaycan Verileri

Ek-5 Türkiye'nin Azerbaycan'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 20222023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			2 342 993	2 527 826	2 796 935	100	10,6
1.	8703	Otomobiller	2 981	9 416	89 370	3,2	849,1
2.	3402	Yıkama, temizleme müstahzarları (sabunlar hariç)	39 509	47 011	50 461	1,8	7,3
3.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	32 159	51 807	49 701	1,8	-4,1
4.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaat kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	39 881	59 309	48 775	1,7	-17,8
5.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	46 251	52 660	48 266	1,7	-8,3
6.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	3 280	44 696	44 427	1,6	-0,6
7.	1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	27 316	38 860	43 836	1,6	12,8
8.	2403	Homonize edilmiş tütün ve tütün yerine geçen madde hülusalı ve esansları	727	17 635	41 811	1,5	137,1
9.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	37 851	38 307	39 716	1,4	3,7
10.	9619	Hijyenik havlular ve tamponlar, bebek bezleri ve benzeri hijyenik eşya	31 578	30 329	37 746	1,3	24,5
11.	6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb. (yüzme kıyafetleri hariç)	7 267	11 780	36 984	1,3	214
12.	8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	25 662	32 587	36 106	1,3	10,8

13.	3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici,sürgünleri önleyici, bitkilerin büyümesini düzenleyici ürünler	27 487	33 865	33 789	1,2	-0,2
14.	8429	Buldozerler, greyderler, toprak tesviye makinaları, skreyperler, mekanik küreyiciler, ekskavatörler, yol silindirleri vb	34 971	24 221	32 081	1,1	32,5
15.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	22 150	25 630	27 804	1	8,5

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri

Ek-6 Türkiye'nin Azerbaycan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 20222023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			751 290	836 288	1 440 075	100	72,2
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	85 295	198 207	935 396	65	371,9
2.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	204 524	173 127	91 511	6,4	-47,1
3.	7606	Alüminyum saclar, levhalar, şeritler (kalınlığı 0,2 mm. yi geçenler)	48 177	44 060	64 167	4,5	45,6
4.	7601	İşlenmemiş alüminyum	47 311	82 561	58 922	4,1	-28,6
5.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	38 072	51 488	53 882	3,7	4,6
6.	3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	25 709	37 508	37 495	2,6	0
7.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	42 864	49 776	32 620	2,3	-34,5
8.	5205	Pamuk ipliği (dikiş ipliği hariç) (ağırlık itibariyle pamuk oranı>=%85 ve perakende olarak satılacak hale getirilmemiş)	50 187	28 139	25 499	1,8	-9,4
9.	2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	61 556	52 820	24 543	1,7	-53,5
10.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	41 036	10 817	18 206	1,3	68,3
11.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	26 262	15 362	16 268	1,1	5,9
12.	7801	İşlenmemiş kurşun	9 515	8 863	14 311	1	61,5

13.	4104	Sığır (buffalo dahil) ve at cinsi hayvanların dabalıanmış veya crust (arakurutmal) post ve derileri	10 995	11 996	8 282	0,6	-31
14.	7005	Float cam ve yzeyi taşlanmış veya parlatılmış cam (plakalar halinde)	3 269	4 631	6 370	0,4	37,6
15.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	172	0	4 061	0,3	0

Kaynak: Trademap, Türkiye Verileri